

Ryc. 63. Roman Świdziński, właściciel Łazisk, wg A. Przegalińskiego 2009.

roku była tutaj stara budowla, bez ikonostasu. Pięć lat później w wyniku likwidacji unii w diecezji chełmskiej cerkiew przemianowano na prawosławną.

W latach 1910-1913 obok starej cerkwi zbudowano z funduszy rządu nową cerkiew murowaną z cegły, według projektu architekta diecezjalnego Aleksandra Puringa²⁷². Starą cerkiew wówczas rozebrano²⁷³. Nowa, do 1946 roku, pełniła funkcję prawosławnej cerkwi parafialnej, a po II wojnie światowej przejęli ją rzymskokatolicy na kościół. W 1946 roku rozebrano kopuły i przebudowano wieżę²⁷⁴. W 1910 roku tutejszym duchownym prawosławnym był ks. Konstatnty Aleksiejewicz²⁷⁵, a w 1914 roku ks. Wsiewołod Pawłowicz²⁷⁶. Od 1922 roku posługę kapłańską w cerkwi pełnili kolejno: ks. Jan Antoniuk (1922-1931), ks. Dymitr Ducyk (1931-1935) i ks. Grzegorz Nestoruk (1935-1942)²⁷⁷.

Pierwotnie cmentarz grzebalny istniał wokół cerkwi. Prawdopodobnie w 1875 roku prawosławni założyli nowy, poza zabudową wsi, który był czynny do 1946 roku. Obecnie nieogrodzony i zarośnięty drzewami. Znajdują się na nim resztki kamiennych nagrobków²⁷⁸.

w Łaziskach, „Zamojski Informator Diecezjalny”, 1997, nr 3, s. 195.

²⁷² W. Słobodian, Cerkwi chołmskiej..., s. 257.

²⁷³ A. Derdziuk, Powstanie i początki..., s. 195.

²⁷⁴ A. Saładiak, Pamiątki i zabytki..., s. 312.

²⁷⁵ Pamiatnaja kniżka... na 1810 god, s. 174.

²⁷⁶ Chełmska Gubernia 1914 r., s. 241.

²⁷⁷ USC Skierbieszów, Akta USC parafii prawosławnej w Łaziskach.

²⁷⁸ D. Kawałko, Cmentarze województwa..., s. 193-

Łaziska należały do stosunkowo niewielkich miejscowości. Według spisu w 1827 roku wieś była w powiecie hrubieszowskim i parafii Sitaniec. Liczyła wówczas 26 domów i 153 mieszkańców²⁷⁹. W 1840 roku we wsi notowano 22 domy i 135 mieszkańców²⁸⁰. Wśród zabudowań była także karczma, która w 1845 roku uzyskała patent na dalsze prowadzenie wyszynku alkoholu²⁸¹. Pod koniec XIX wieku była we wsi szkoła początkowa 1-klasowa i młyn wodny o 1 kamieniu, zbudowany w 1887 roku. Wieś liczyła wówczas 31 domów i 277 mieszkańców, w tym 120 katolików i 3 Żydów. Włościanie uzyskali podczas uwłaszczenia w 1864 roku 259 mórg gruntów. Dobra Łaziska składały się z folwarków w Łaziskach, Sławęcinie i Suchodębiu. Powierzchnia dóbr wynosiła 1524 morgi, w tym 669 mórg ziemi ornej, 142 morgi łąk, 74 morgi pastwisk, 609 mórg lasu oraz 30 mórg nieużytków i placów. W folwarkach było 6 budynków murowanych i 21 drewnianych oraz 2 młyny²⁸².

Pod koniec XIX wieku wybudowano w Łaziskach dwór na rzucie prostokąta, 11 – osiowy, z gankiem na osi środkowej i nadbudowanymi piętrami nad obu bocznymi skrzydłami, który spłonął w 1915 roku²⁸³. Budowniczym dworu był zapewne Roman Świdziński, który zmarł w 1920 roku. Został pochowany na cmentarzu parafialnym w Skierbieszowie obok rok wcześniej zmarłej żony Marii z Trzcińskich Świdzińskiej. W 1918 roku zbudowano kolejny dwór murowany, istniejący do dziś. Jeszcze przed śmiercią Roman Świdziński rozpoczął budowę murowanego dworu, który dokończył jego syn Antoni²⁸⁴.

Według spisu z 1921 roku było w Łaziskach 46 domów i 317 mieszkańców, w tym 11 Żydów i 137 Ukraińców²⁸⁵. W okresie międzywojennym zaobserwowano w Łaziskach

194.

²⁷⁹ Tabella..., t. I, s. 280.

²⁸⁰ APL, KWL, nr 264, k. 9 i 21.

²⁸¹ DzUGL, nr 24/1845 r., s. 394.

²⁸² SGKP, wypisy, s. 216.

²⁸³ J. Petera-Górak, Nieznane i zapomniane dworki drewniane na Lubelszczyźnie, [w:] Ziemiaństwo na Lubelszczyźnie, Kozłówka 2001, s. 122.

²⁸⁴ E. i M. Sobieszcańscy, Historia rodziny Piorun-Sobieszcańskich, Bielsko-Biała-Poznań 2012, s. 188.

²⁸⁵ W. Bondyra, Słownik historyczny..., s. 68.

Ryc. 64. Rodzina Świdzińskich na tle dworku w Łaziskach, fot. ze zb. E. i M. Sobieszcańskich.

znaczną aktywność polityczną chłopów, którego efektem było utworzenie Koła Stronnictwa Ludowego, rozwiązanego w 1936 roku w wyniku pacyfikacji²⁸⁶. 13 września 1936 roku chłopci z gminy Czajki w liczbie ok. 700 osób na 38 wozach w drodze do Zamościa stoczyli potyczkę z policją w okolicach Łazisk²⁸⁷.

Do 1920 roku majątek w Łaziskach należał do Romana Świdzińskiego (1850-1920), żonatego z Marią z Trzcińskich (1855-1919) herbu Rawicz. Po nich dobra odziedziczyły dzieci: Antoni, Jan, Ewelina zamężna za Józefem Kiełczewskim herbu Pomian i Helena za Wojciechem Sobieszcańskim herbu Rogala oraz wnuki: Teodozy, Stefan i Stanisław Świdzińscy. W 1927 roku Antoni (1887-1954), żonaty z Marią z Glogierów herbu Prus II, odkupił udziały od sióstr Eweliny i Heleny, a w 1929 roku pozostałe części kupił na licytacji. W 1931 roku wydzielono z dóbr 3,63 ha pod założenie 6 gospodarstw, a w 1933 roku wydzielono dalsze 60,07 ha i na tych gruntach powstała Kolonia Łaziska²⁸⁸.

²⁸⁶ J. Jachymek, A. Koprucki, J. Marszałek, Ruch ludowy na Zamojszczyźnie, Warszawa 1980, s. 89.

²⁸⁷ S. Krzykała, Walki klasowe w powiecie..., s. 312.

²⁸⁸ APZ, Akta hipoteki dóbr Łaziska.

W 1929 roku Antoni Świdziński posiadał w Łaziskach 1028 ha ziemi, cegielnię i gorzelnię, natomiast młyn wodny i tartak parowy należał do Józefa Grzywaniuka²⁸⁹. Tutejszą gorzelnię wraz z przynależnym doń magazynem zbudowano w 1902 i 1903 roku²⁹⁰. W 1910 roku Roman Świdziński wybudował w Łaziskach łaźnię parową, z której bezpłatnie mogli korzystać domownicy, administracja i służba folwarczna. Kąpano się w niej w każdą sobotę²⁹¹.

W latach 1932-1934 roku przy ośrodku dworskim Świdzińscy wybudowali murowaną kaplicę p.w. św. Teresy. W 1946 roku ks. Kazimierz Kustroń rozpoczął tworzenie parafii, którą erygował 14 sierpnia 1947 roku biskup lubelski Stefan Wyszyński. Na kościół parafialny przeznaczono dawną cerkiew prawosławną. Parafia p.w. Niepokalanego Serca NMP obejmuje Cieszyn, Cieszyn Kolonię, Dębowiec, Dębowiec Kolonię, część Hłowca, Łaziska, Kolonię Łaziska, część Rozdołów, Sławęcina, część Stanisławki i Suchodębie.

²⁸⁹ Ks. Adr. 1929, s. 591.

²⁹⁰ ZAiBwP, t. 48, s. 78.

²⁹¹ A. Przegaliński, Społeczna działalność ziemiaństwa lubelskiego w latach 1864-1914, Lublin 2009, s. 267.